

УДК: 94:37(497.11)"1942"(093.2)

**Др Светислав
Љ. МАРКОВИЋ**

Висока техничка школа, Чачак
svetislav.markovic@vstss.com

КАКО ЈЕ ЧЕТНИЧКИ КОМАНДАНТ БОЖО ЈАВОРАЦ НАГРАДИО „НАЈБОЉЕ И НАЈМАРЉИВИЈЕ СРПЧИЋЕ“

АПСТРАКТ: Конспирактивни четнички командант Божидар Ђосовић, многа година као војвода Божо Јаворац, међу неким земљацима је слављен као сјасилац од насрћаја сјеничких муслимана, док је у званичној историји класификован као рајни злочинац и сарадник окуписаоца. О њему су испредане разне приче, по којима је ушао у легенду, објављене приповести и једна књига. Приписују му се многа злогдела и неослушаности у односу према приповестављенима, али историја није разлучила шта се од тога стварно догодило, а шта је његов мит. Овај рад има за циљ да прикаже једно његово неознањено хумано дело овог рајника у униформи краљевске војске. Он је у најтеже време, сред рајних догађања, у лето 1942. године поклонио ђацима ивањичке Основне школе 26 књига које су намењене „најбољим и најмарљивијим Српчићима“. Његов поклон ђацима, који те године нису били награђени јер нису остварили одличан успех, уручио је ујавиош школе Недељко Стефановић. У архиви ивањичке ОШ „Милинко Кушић“ сачувани су оригинали Јаворчевог дописа и Стефановићевог извештаја о урученим књигама ивањичким основцима.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Божо Јаворац, књиге, награде, Основна школа у Ивањици

Због ратних неприлика школска 1941/1942. година у ивањичкој Основној школи започела је тек 11. фебруара 1942. године. У почетку се радило у згради Основне школе у Шумама, због заузетости школске зграде од стране немачке војске. Војска се из школске зграде у центру Ивањице¹ иселила крајем фебруара, а ђаци су се уселили почетком марта. Школска година је завршена на Петровдан, 12. јула 1942. године. И после одласка окупаторске војске школска зграда је повремено била заузета. У архиви је сачуван допис од 18. маја 1942.

[1] Та зграда и данас служи за образовање (у њој је смештена Техничка школа). Свечано је отворена 1894. године и у њој су, у различитим периодима, радиле Основна школа, Шумљанска школа, Виша основна школа, Нижа гимназија, Грађанска школа, Непотпуна гимназија, Седмолетка, Гимназија, ОШ „Милинко Кушић“ и Школски центар.

упућен Команди четничких одреда у Ивањици, који су потписали управитељи Основне школе (Недељко Стефановић) и Грађанске школе (Радоје Лалић), у коме пише да „...већ дуже времена у школским просторијама (десно у приземљу) пребива изванредан број четника Вашег одреда. Због тога обе ове школе трпе услед недостатка просторија за наставу и остали школски рад. Ни управитељ Основне школе ни управитељ Грађанске школе уопште немају просторија-канцеларија за административне школске послове, а при том два разреда Основне школе лишена су својих учионица. О томе колико ово заједничко обитовање четника и ђака у истој згради омета школски рад излишно је и говорити. Зато се умољавате да наредите иселење

четника из школских просторија. Ако је зимус и било нужно да се овде сместе четници, мислимо да сада не постоје разлози неопходности да се школска зграда и даље ангажује за војне сврхе...“²

На крају школске 1941/1942. године ивањичка Основна школа добила је вредан и занимљив поклон о коме се мало зна. Командант Јаворског четничког одреда Божидар Ћосовић, много познатији као Божо Јаворац,³ поконио је нај-

[2] Чува се у Историјском архиву у Ужицу.

[3] Божидар Ћосовић, четнички војвода Косте Пећанца, рођен је у Брезови 1917. године. Уз оца је изучио столарски занат. Радио је у Фабрици авиона у Краљеву, али се пред почетак рата

бољим ђацима 26 књига. Истовремено и Ђуро Смедеревац, четнички командант, поконио је две књиге. На танком и провидном папиру А5 формата писаћом машином написано је:

.....
вратио у родно село. Мобилисан је у Краљеву 1. априла 1941. године. Увидевши стање у војсци, напустио је јединицу и формирао свој одред који је дејствовао у ивањичком, ариљском и нововарошком крају. Придружио му се Ђуро Станојевић Смедеревац. Запамћен је по говору изговореном на тргу у Ариљу: „Браћо Срби, ја знам да је неким од вас памет у Лондону код краља, који вас је издао, другима у Москви, али запамтите да су корбач и батина у мојим рукама!“ Убили су га четници Драже Михаиловића у Брекову на Спасовдан 1943. године. У народу моравичког краја упамћен је као заштитник од муслимана са друге стране Јавора, док га званична историја третира као ратног злочинца. О њему је Момчило Димитријевић написао књигу *Хероји или издајници* („Српска реч“, Београд, 2011).

„ШТАБ
ЈАВОРСКОГ ЧЕТНИЧКОГ ОДРЕДА
10. јула 1942. год.
Положај

УПРАВИ ШКОЛЕ ИВАЊИЦА

У прилогу шаљем 26 књига, које сам решио, као Србин и велики националиста, да поклоним најбољим и најмарљивијим Српчићима, за показати успех у 1941/42 школској години.

Молим да та Управа у сагласности, ове књиге подели најбољим и најмарљивијим ученицима те школе, који су показали поред доброг успеха и да су велики Српчићи и националисти. Приликом поделе ових књига молим да се одржи један патриотски говор, пред свима ђацима дотичног разреда, да сам ја ове књиге поконио оним добрим и марљивим ђацима, који су показали најбољи успех у учењу и владању у својем разреду, затим да се и они до године постарају, који сада нису добили поклоне, па да својим добрим и марљивим учењем успеју да и они до године добију лепе поклоне у идућој школској години. А да им се уједно скрене пажња да је потребно поред доброг и марљивог учења, да се одгајају у Српском националном духу, као што то предвиђа програм Српске Владе Народног Спаса под Председништвом Армиског ђенерала г. МИЛАНА Ђ. НЕДИЋА, па да би и од њих онај који се буде дао на више школе, када буду једног дана заузимали важне положаје у државном животу, да се постарају па да корисно послуже Српској мисли и националној идеји и да раде у целом својем животу све за Српство и Српску идеју.

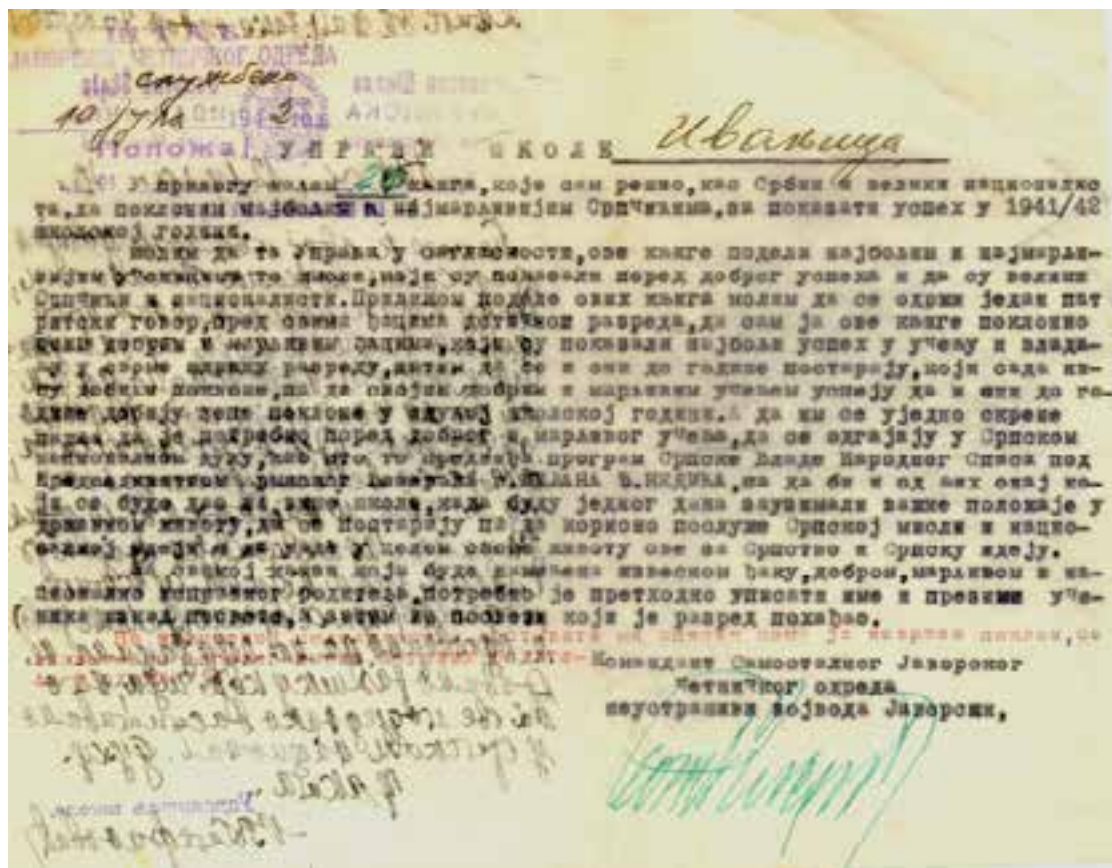
На свакој књизи која буде намењена извесном ђаку, добром, марљивом и национално исправног родитеља, потребно је претходно уписати име и презиме ученика изнад посвете, а затим на посвети који је разред похађао.

По извршеној подели књига доставити ми списак коме је извршен поклон, са назначењем његовог имена, његових родитеља и одакле је.

Командант Самосталног Јаворског Четничког одреда неустрашиви војвода Јаворски“

На полеђини тог папира управитељ Основне школе у Ивањици Недељко Стефановић⁴ (резервни краљевски официр и сам касније истакнути четнички командант) написао је:

[4] Недељко Стефановић (отац Владимир–Влајко, мајка Миленија, дев. Рабреновић), учитељ, рођен 29. фебруара 1904. године у Шумама (заселак Сађавац). Завршио Учитељску школу у Ужицу (1928), где је положио испит зрелости, а практични учитељски испит у Неготину (1932). Радио у Бору (1929), Луци и Глоговици (селима код Зајечара). У Ивањици дошао 8. октобра 1936. и радио у Основној школи, где је био управитељ од 18. октобра 1937. до 22. октобра 1942. године. Ван школе био веома активан у задругарству, соколском покрету и Црвеном крсту. Војску служио 1928/1929. године и стекао чин резервног војног старешине, због чега је у априлу 1941. мобилисан у Алексинцу, али се убрзо вратио, па је, као резервни официр, после априлског слома, пришао ЈВуО на чијем је челу био Дража Михаиловић. Када је избио рат, као искрени патриота и резервни поручник, није се двоумио: био је за краља и отаџбину и за борбу против окупатора. Он је у школском Уписнику написао да је од почетка рата учествовао као четник у борби за националну ствар. Када је после ослобођења изведен на суд, остао је доследан себи, дубоко свестан да је из крвавог, ратног вртлога изашао чистих руку и образа: „Био сам Србин, али нисам био екстремиста, то није било моје друштво.“ Стефановић је потписник договора о сарадњи и заједничкој борби партизана и четника на Палибрчком гробу (1. новембра 1941). Поред Стефановића потписници за команду четничких одреда били су Радосав Спасојевић, Милан Пурић и Бранко Маринковић, а за команду Ариљског НОП батаљона Стеван Чоловић, Драг. М. Јојић и Недељко Вуковић. Огорчен због његовог кршења од обе стране, напустио је ЈВуО. До 1943. добијао је учестале позиве да ступи у редове зараћених војски. Према сећању супруге Марице, са партизанске стране звали су га његов колега Љубодраг Ђурић, касније генерал, и Миодраг Мишо Стамболић, после рата секретар Среског народног одбора (отац Ивана Стамболића, председника Србије 80-тих година 20. века). Тек 1943, на позив команданта Гвозденовића, одлучио је да се врати у ЈВуО. По казивању његове кћерке Јованке, један Циганчић је усред ноћи донео позив-поруку. Она, иначе, памти да је у неком сандуку, док су становали код баба Цине (жене брата Радојице Јермеића), виђала те позиве у виду кратких писама. Касније их није било, као ни Недељковог мирнодопског и ратног дневника. Године 1944. постављен је за команданта места, али је ту функцију кратко обављао (Марица је сматрала да је на то место постављен зато што је једини имао смелости да се супростави Калабићу). У јесен те године у Ивањици је одржан скуп четничких команданата пред повлачење. Калабић је затражио од Стефановића да направи списак чланова партизанских породица које би требало ликвидирати. Он је одлучно одговорио да такав списак нема, нити ће га правити, јер су породице невине. Иако му је Калабић запретио смрћу, остао је непоколебљив. Командни кадар Моравичке бригаде 1944. године чинили су поручник Милан Ивановић Грубеља, командант бригаде, мајор Душан Мићић и капетан Недељко Стефановић, помоћници команданта, и Мића Марковић, пратећи вод. Команданти батаљона били су Узелац (првог), Вукашин Крунић (другог), а капетан Недељко Стефановић, Здравко Поповић и Милан Чарапић Лане (трећег), док је командант коморе био поручник Драгољуб Шолојајић Чиле. У то време командант Моравичког среза био је поручник Цветко Гвозденовић. По ослобођењу, Недељко се повукао у илегалност. Одмах су почеле ознашке потере и притисак на породицу. Марица је, док је била бременита са својим најмлађим сином Желимиром, премештена као учитељица из Ивањице у село Миланцу како би са још нерођеним дететом послужила као мамац мужу Недељку, јер су очекивали да дође да види сина по његовом рођењу. Он је у томе успео захваљујући мештанима који су га два пута сеоским потоком провели ноћу до школе и натраг. Потом је Марица отпуштена из учитељске службе око две године, колико је трајала појачана потрага за Недељком. Стефановић је ухапшен 5. априла 1948. године, а против њега је подигнута оптужница за кривична дела ратног злочинства и народног непријатељства против народа и државе. Оптужницом број 34/48 од 4. новембра 1948. оптужен је од тадашњег Војног тужилаштва да је у првим данима окупације па све до ослобођења био активни организатор и руководилац четничке организације, као и да је 1. новембра 1941. потписао споразум са командантом партизанског одреда у Ивањици о мирном решавању свих питања, а већ сутрадан извршио мучки напад на партизана у Ивањици са једним четничким одредом. Такође, ставља му се на терет насилна мобилизација људства за четнике, али и то да је био члан преког четничког суда септембра 1944. да је организовао и међусобно повезивао четничке банде и оживљавао „равногорске покрете“ и починио више кривичних дела ратног злочинства и народног непријатељства против народа и државе. Због тога је пресудама Војног суда у Крагујевцу од 8. децембра 1948. и 12. јануара 1949. године оглашен кривим и осуђен на казну лишавања слободе са принудним радом у трајању од 18 година и губитком свих грађанских права, сем родитељских, у трајању од пет година по издржаној или опрштеној главној казни, уз конфискацију целокупне имовине. Пресуда којом је осуђен на дугогодишњу робињу врло брзо је укинута од стране Врховног суда Југословенске народне армије, па је одржано ново суђење, после кога је 31. марта 1949. године донета друга пресуда којом је оглашен кривим и осуђен на казну смрти стрељањем са трајним губитком свих грађанских права, сем родитељских, и конфискацијом целокупне имовине. Врховни војни суд само је потврдио пресуду Војног суда у Крагујевцу. У Записнику са извршења смртне казне над осуђеним Недељком Стефановићем пише да је стрељање извршено 24. јуна 1949. у 21 час и 30 минута на Метином брду код Крагујевца на основу пресуде Војног суда у Крагујевцу бр. 182 и 183 од 31. марта 1949. а која је потврђена од стране Врховног војног суда у Београду бр. 642, 31. маја 1949. године. Наглашено је да је молба за помиловање одбијена одлуком Президијума Народне скупштине ФНРЈ бр. 5672 од 18. јуна 1949. године. До рехабилитације Недељка Стефановића дошло је после 63 године. Виши суд у Крагујевцу је, на захтев Желимира и Рајка Стефановића, после јавне расправе и увида у документацију, 14. фебруара 2012. године донео решење о рехабилитацији учитеља Недељка Стефановића.

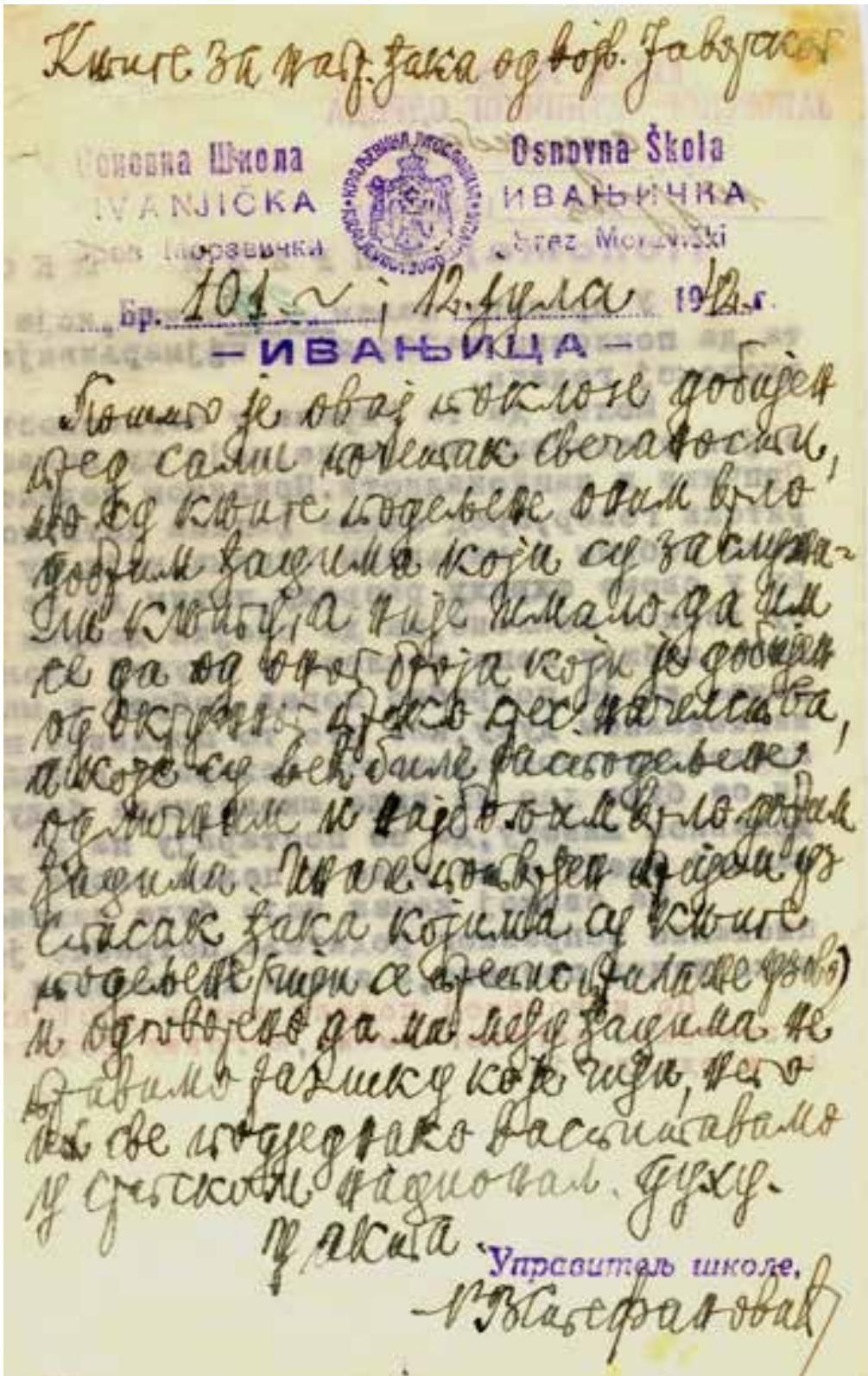

„Основна школа ивањичка 12. јула 1942. год.

Књиге за награђивање ђака од војводе Јаворског

Пошто је овај поклон добијен пред сами почетак свечаности, то су књиге подељене оним врло добрим ђацима који су заслужили књигу, а није имало да им се да од оног броја који је добијен од окружног преко среског начелства, а које су већ биле расподељене одличним и најбољим врло добрим ђацима. Иначе потврђен пријем уз списак ђака којима су књиге подељене (чији се препис прилаже уз ово) и одговорено да ми међу ђацима не правимо разлику ко је чији, него их све подједнако васпитавамо у српском националном духу.

Управитељ школе
Н. В. Сјефановић“

На другом папирићу управитељ Стефановић је написао:

„Књиге војводе Божа Јаворског подељене:

1. *Јеџрве* – Божидару Целебџићу⁵ (I разред)
2. *Сребрни венчић* – Велимиру Луковићу⁶ (I)
3. *Јелисавка Обилића мајка* – Јаворки Вилимановић⁷ (I)
4. *Јелисавка Обилића мајка* – Љиљ. Симић (I)
5. *Јеџрве* – Владиславу Никачевићу⁸ (I)
6. *Писма са села* – Вери Б. Стојановић⁹ (I)
7. *Краљ Милуџин* – Бошку Ђурчићу (II)
8. *Милош Обилић* – Драгославу Вратоњићу (II)
9. *Јеџрве* – Душану Парпури¹⁰ (II)
10. *Јелисавка Обилића мајка* – Цмиљки Калушевић¹¹ (II)
11. *Јелисавка Обилића мајка* – Радмили Поповић¹² (II)
12. *Писма са села* – Слободану Бјелогрићу¹³ (II)

[5] Божидар Целебџић (отац Милош, седлар), рођен у Ивањици 21. августа 1934. године. Био шеф транспорта у фабрици ИТИ.

[6] Велимир Луковић (отац Душан, трговац), рођен у Ивањици 4. септембра 1934. године, познатији као Вељо Солунац. Био фудбалер „Јавора“, директор „Градитеља“ и „Анемије“.

[7] Јаворка Вилимановић (отац Данило, опанчар), рођена у Ивањици 17. јула 1933. године.

[8] Владислав Никачевић (родитељи Љубица и Добривоје, учитељи), рођен у Приликама 1934. године.

[9] Вера Стојановић (отац Бошко, мутавџија), рођена у Ивањици 13. априла 1935. године.

[10] Душан Парпура (отац Арсеније, судија Среског суда), рођен у Ивањици 1. маја 1934. године.

[11] Цмиљка Цица Калушевић (отац Божидар, земљорадник), државна репрезентативка и вишеструка шампионка у кошарци и атлетици, атлетска рекордерка Југославије у бацању копља, рођена у Ивањици 9. априла 1933. године. Основну школу завршила је у родном месту (1944) са одличним успехом, Нижу гимназију у Ивањици (1948), а Трговачку академију у Београду. Касније је завршила за професора физичког васпитања и радила у Медицинској школи у Београду. Спортску каријеру започела је у Атлетском клубу БСК (1949), у коме се такмичила до 1953, када је прешла у „Црвену звезду“. Постизала је запажене резултате у бацању кугле и диска, а посебно у бацању копља. Југословенска рекордерка у бацању копља била је пет пута (у периоду од 1953. до 1962. године), са најбољим резултатом од 48,81 метара (1956). У тој дисциплини била је шест пута појединачни првак Југославије (1952. и 1953, као чланица БСК; 1954, 1956, 1957. и 1958, као такмичарка АК „Црвена звезда“). За атлетску репрезентацију Југославије наступала је 44 пута. Учествовала је на два атлетска првенства Европе: 1954. у Берну (шесто место са 46,78 m) и 1958. у Стокхолму (12. место са 45,42 m). Истовремено је играла кошарку у „Црвеној звезди“ (на позицији центра), са којом је девет пута освајала кошаркашко првенство Југославије (од 1953. до 1960. у континуитету и 1963). Целу деценију била је капитен КК „Црвена звезда“. Играла је за репрезентацију Југославије на два кошаркашка Првенства света: 1959. у Москви (четврто место) и 1964. у Лими (шесто место). На четвртм Светском првенству у Перуу (1964) била је друга на листи стрелаца са 78 кошева. Са репрезентацијом је наступала и на шест шампионата Европе: 1954. у Београду (пете), 1956. у Прагу (девете), 1958. у Лођу (четврте), 1960. у Софији (пете), 1962. у Милузу (пете) и 1964. у Будимпешти (седме). На седмом Европском првенству у Бугарској (1960) била је најбољи стрелац шампионата са 100 кошева. Играла је и на два Балканска шампионата: 1963. (друго место) и 1964. (треће). Од 1953. до 1958. била је државна репрезентативка и у атлетици и у кошарци, што је права реткост. Пет пута је била шампионка Југославије у два спорта истовремено (1953, 1954, 1956, 1957. и 1958). Наступала је на два светска и осам европских шампионата у два различита спорта! Прва је жена која је одиграла 100 утакмица за кошаркашку селекцију Југославије. За државну репрезентацију наступала је 115 пута у периоду од 1953. до 1964. године и постигла 1.103 коша. Од кошарке и активног бављења спортом опростила се 1967. и посветила педагошком раду. Кошаркашку каријеру завршила је играјући за француске и италијанске екипе. Два невероватна куриозитета везана су за њену спортску каријеру: када је први пут узела копље у руке бацила га је даље од југословенског јуниорског рекорда; после само пет месеци бављења кошарком постала је репрезентативка Југославије! За свој велики допринос развоју спорта добила је највећа спортска и друштвена признања: Мајску награду - највише републичко признање у спорту (1964), Орден заслуга за народ са сребрним звездом и Орден рада са сребрним венцем. Била је кондициони тренер женске кошаркашке репрезентације на европским првенствима 1968. и 1970, чланица Комисије за женску кошарку КСЈ, чланица председништва СОФК општине Стари Град и Савета ЈЛС „Спорт“. Није се удавала. Преминула је у Београду 13. септембра 1989. године и сахрањена је у Алеји заслужних грађана.

[12] Радмила Поповић (отац Добривоје, трговац), рођена у Ивањици 19. јуна 1933. године.

[13] Слободан Бјелогрић (отац Петар, фотограф), рођен у Ивањици 28. јула 1933. године, познатији као Пекинац. Био запажени фудбалер „Јавора“ и фотограф у Ивањици.

13. *Високи Сїеван* – Владиславу Гројићу¹⁴ (III)
14. *Краљевић Марко* – Кости Ђурчићу (III)
15. *Високи Сїеван* – Даница Јелић¹⁵ (III)
16. *Сењанин Иво* – Братиславу Луковићу¹⁶ (III)
17. *Краљевић Марко* – Томиславу Илићу¹⁷ (III)
18. *Краљевић Марко* – Александру Луковићу¹⁸ (III)
19. *Бранковићи* – Гроздани Луковић¹⁹ (III)
20. *Славне жене и девојке у српским народним њесмама* – Даница Џелебџић²⁰ (III)
21. *Усамљени кайеџан* – Вучићу Вучићевићу²¹ (IV)
22. *Чаробна јелка* – Светозару Лазаревићу²² (IV)
23. *Омиљене бајке* – Грујици Марковићу²³ (IV)
24. *Чаробна јелка* – Љубомиру Пивљаковићу²⁴ (IV)
25. *Чаробна јелка* – Татијани Димитријевић²⁵ (IV)
26. *Славне жене и девојке у српским народним њесмама* – Станислави Поповић²⁶ (IV)

Од војводе Ђура Смедеревца:

1. *Чика Јова српској деци* – Петру Стефановићу²⁷ (II)
2. *Венчић њесаме за добру децу* – Томиславу Рудаковићу²⁸ (II)“

Извори:

Архивска грађа ОШ „Милинко Кушић“ Ивањица

Архивска грађа Историјског архива Ужице

Приватни архив Желимира Стефановића, инжењера из Смедеревске Паланке

[14] Владислав Гројић (отац Велисав, трговац и шпедитер), рођен у Ивањици 12. фебруара 1932. године.

[15] Даница Јелић (отац Владимир, трговац и шпедитер), рођена у Ивањици 7. јула 1932. године.

[16] Братислав Баћко Луковић (отац Живко, старешина Среског суда), рођен у Ивањици 3. новембра 1932. године. У ОШ „Милинко Кушић“ предавао физичко васпитање од 1958. до 1962. године, па напустио просвету и бавио се спољном трговином. Био познати фудбалер „Јавора“, крагујевачке „Шумадије“ и чачанског „Борца“. Преминуо у Ивањици 1988. године.

[17] Томислав Илић (отац Душан, трговац), рођен 25. јуна 1932. године.

[18] Александар Луковић (отац Петко, кафеџија), рођен у Ивањици 16. децембра 1932. године. Радио као зубар у Ивањици.

[19] Гроздана Луковић (отац Светозар, пекар), рођена у Ивањици 28. новембра 1932. године.

[20] Даница Џелебџић (отац Милош, седлар), рођена у Ивањици 10. априла 1932. године.

[21] Вучић Вучићевић (отац Здравко, земљорадник), рођен у Сивчини 28. јуна 1931. године. Живео у Сивчини, бавио се пољопривредом, преминуо 2014. године.

[22] Светозар Лазаревић (отац Драгослав, опанчар), рођен у Ивањици 1. фебруара 1931. године. Радио као агроном у Ивањици.

[23] Грујица Марковић (отац Миломир, земљорадник), рођен у Бединој Вароши 1. марта 1931. године.

[24] Љубомир Пивљаковић (отац Владимир, пекар), рођен у Ивањици 13. маја 1931. године.

[25] Татијана Димитријевић (отац Милош, пекар), рођена у Ивањици 10. марта 1931. године.

[26] Станислава Поповић (отац Јован, кројач), рођена у Ивањици 1. маја 1932. године.

[27] Петар Стефановић (родитељи Марица и Недељко, учитељи), рођен у Зајечару 12. јула 1933. године. Живи у Француској.

[28] Томислав Рудаковић је родом из Сивчине, радио у фабрици ИТИ.

Литература:

Светислав Љ. Марковић, Ковиљка Летић, *Сво осамдесет година основне школе у Ивањици: 1836-2016* (Ивањица, Основна школа „Милинко Кушић“, 2017)

Светислав Љ. Марковић, „Страдања ивањичких ратних учитеља“, *Историјска баштина 25*, Ужице, 2016, 61-92.

Недељко Стефановић

Божидар Ћосовић – Божо Јаворац

HOW DID THE CHETNIK COMMANDER BOŽO JAVORAC AWARDED “THE BEST AND THE MOST DILIGENT YOUNG SERBS”

Contradictory Chetnik commander Božidar Ćosović, better known as Duke Božo Javorac, was praised among some of his fellowmen as a rescuer from assaults of Muslims from Sjenica, and in official history he was classified as a war criminal and a collaborator with the occupying force. Various tales about him were told, according to which he became a legend; many stories and a book were published about him. He was attributed with numerous atrocities and disobedience in relation to his superiors, but history did not discern what really happened and what presented a work of fiction. This paper aims to show a completely unknown humane deed of this warrior in the uniform of the royal army. During these difficult times and amid war events, he gave as a gift 26 books intended for “the best and most diligent young Serbs”, attending a primary school in Ivanjica in the summer of 1942. His gift to pupils, who were not awarded that year because they did not achieve top marks, was given to them by the headmaster Nedeljko Stefanović. In the archives of the Primary School “Milinko Kušić” in Ivanjica, the original letters written by Javorac as well as the report on given books to primary school pupils written by Stefanović are kept.

Svetislav LJ. MARKOVIĆ, PhD

COMMENT LE COMMANDANT TCHETNIK BOZIDAR JAVORAC RÉCOMPENSA „LES MEILLEURS ET LES PLUS APPLIQUÉS PETITS SERBES”

Le commandant tchetnik contradictoire Bozidar Cosovic, plus célèbre comme Voïvode Bozo Javorac, fut glorifié parmi certains de ses compatriotes comme libérateur des assauts des Musulmans de Sjenica, mais dans l'histoire officielle classifié comme criminel de guerre et collaborateur des occupants. À son sujet furent contées diverses histoires, d'après lesquelles il entra dans la légende, des historiettes et un livre furent édités. On lui attribua de nombreuses mauvaises actions et désobéissances vis-à-vis de ses supérieurs, mais l'histoire ne distingua pas ce qui parmi tout cela s'est passé réellement et ce qui est le fruit de l'imagination. Cette étude a pour objectif de présenter un acte humain complètement inconnu de ce guerrier en uniforme de l'armée royale. Il offrit, au cours des temps les plus pénibles, en plein évènements de guerre, en été de l'année 1942, 26 livres aux écoliers de l'École primaire et secondaire d'Ivanjica, qui furent destinés aux „meilleurs et plus appliqués petits Serbes”. Son cadeau aux écoliers, qui ne furent pas récompensés cette année-là puisqu'ils n'obtinrent pas des notes parfaites, fut remis par le directeur de l'école Nedeljko Stefanovic. Dans les Archives de l'École primaire et secondaire „Milinko Kusic” d'Ivanjica sont gardés les originaux des plis de Javorac et des compte-rendus de Stefanovic sur les livres remis aux écoliers d'Ivanjica.

Svetislav Lj. MARKOVIC, Ph.D.